

УДК 274(477):316.361

Ольга Спис

Досвід протестантських церков України в подоланні родинних криз

Анотація: Інститут сім'ї в Україні переживає складні часи. За даними Євростату в українському суспільстві найвищий показник розлучень у Європі – 61%, розпадається більш як половина пар. Крім цього, останнім часом державна політика в Україні є досить нестабільна у питанні збереження традиційного інституту сім'ї, побудованого на християнських цінностях. Це стало серйозною причиною для активізації питання сімейного служіння в Церкві. У статті досліджено, що у протестантському сегменті християнства України вагоме місце відводиться сімейному служінню, яке є масштабним та різновекторним. Визначено, що у зазначеному служінні українських протестантів вирізняється два потужних напрями – 1) служіння, які спрямовані на попередження криз у сім'ї та родині; 2) служіння, які передбачають безпосередню роботу з проблемами у подружніх, сімейних та родинних стосунках в цілому.

У статті проаналізовано, що масштабність сімейного служіння полягає:

1) у організації чи співорганізації протестантами сімейних форумів, конференцій на рівні держави, областей, міст. Метою таких заходів є об'єднання зусилля держслужбовців, науковців, освітян, соціальних працівників, психологів, журналістів, просімейних активістів та волонтерів задля утвердження інституту сім'ї, популяризації сімейних цінностей,

пошуку ідей та пропозицій для формування національної сімейної політики.

2) Українські протестанти є ініціаторами багатьох громадських рухів, альянсів, місій, які працюють над побудовою здорового громадянського суспільства на базі християнських сімейних цінностей.

Виявлено, що служіння протестантів України у царині сім'ї відзначається різновекторністю – це проведення для чоловіків, жінок, молоді тренінгів, семінарів, конференцій; служіння обездоленим дітям та дітям-сиротам через усиновлення та створення будинків сімейного типу; функціонування християнських таборів відпочинку; реабілітаційних центрів; служіння через медіа. Крім публічних служінь, українські протестанти в особі пасторів, учителів, сімейних консультантів вагоме значення приділяють індивідуальному служінню, яке проявляється у консультаціях та молитвах. За роки релігійної свободи в українській протестантській спільноті з'явилася когорта професійних психологів, педагогів, медиків, які, як консультанти та душпастири допомагають на особистісному рівні долати родинні, сімейні та подружні конфлікти.

Як висновок, у статті з'ясовано, що протестантська Церква в Україні через різні методи і форми публічного служіння, а також душпасторства напрацювала серйозний досвід у попередженні та вирішенні родинних криз.

Цей досвід полягає у: зміцненні сім'ї в її традиційній моделі; популяризації християнських сімейних цінностей; підтримці знедолених, унаслідок сімейних криз, жінок і чоловіків; опіці над сиротами й дітьми з деструктивних родин; усиновленні сиріт; створенні дитячих будинків сімейного типу.

Ключові слова: протестантські церкви України, сімейне служіння, родинні

кризи, традиційні християнські цінності, подружні стосунки.

Olga Spys

Managing family crisis experience of Ukrainian protestant churches

Summary: The institution of the family in Ukraine is going through difficult times. According to Eurostatistics, the highest rate of divorces in Europe is in Ukrainian society - 61 %; more than half of the couples break up. Besides that, the government policy in Ukraine lately is not extremely supportive in regards to preserving traditional institution of family based on Christian values. This brought an additional attention to importance of family-related ministries in church.

This article notes an important place family-related ministry plays within protestant's segment of Christianity of Ukraine. There are two strong directions in this particular ministry of Ukrainian Protestants: 1) Ministry directed at prevention of the family crisis; 2) Ministry, that involves direct work with families, addressing already existing marriage problems, as well as family and relations in general.

This article analyze that in general family-related ministries are predominantly focus on 1) organization or co-managing of family forums and conferences at the national, regional, and city levels by Ukrainian Protestants. The purpose of these events is to join the efforts of public employees, scientists, teachers, social workers, psychologists, journalists, family activists and volunteers for establishing strong institution of the family, popularization of family values, maintaining ideas and suggestions for developing national politics related to family issues. 2) Ukrainian Protestants initiate many social movements, alliances and missions which aims to develop healthy civil society based on Christian family values.

It has been identified that the ministry of Ukrainian Protestants in the field of family matters is multidirectional – organizing trainings for men, women and youth, seminars and conferences, helping destitute children and orphans through adaptation and creation family style housing units, running Christian holiday's camps, rehabilitation centres, services via mass media.

In addition to the public services, Ukraine Protestants assign huge importance to individual ministry by pastors, teachers and family consultants via counselling and prayers. During the years of religious freedom Ukrainian Protestant church was joined by the cohort of professional psychologists, teachers, physicians, all of whom are able and ready to assist in overcoming family and marital conflicts, and address relationship issues on a personal level as consultants and pastors.

As a result, we came to conclusion, that Protestant church in Ukraine has developed different methods in prevention and settlement of family crisis through different methods and forms of public service, as well as counselling. This experience consists of: consolidation of family and it's traditional model, popularization of Christian family values, supporting of underprivileged men and women, who were affected family crises, guardianship of orphans and children from dysfunctional families, adoption of orphans, formation of family style orphanages. Taking into consideration the experiences of Ukrainian Protestants could be useful to Ukrainian government as well as to the other churches.

Key words: protestant churches of Ukraine, family ministration, family crisis, traditional Christian values, marital relationships.

Постановка проблеми. На сьогодні українське суспільство переживає глибоку родинну кризу, яка проявляється у: 1) збільшенні кількості розлучень – рівень

розлучень – 61%, розпадається більш як половина пар. Це найвищий показник у Європі, за даними Євростату [Україна на першому місці в Європі 2015]. Іншими словами: щорічно реєструється 2700 тис. шлюбів, розлучень – більше одного млн. [Шлюб у небезпеці 2018]); 2) проблемі несвідомого ставлення до статевого життя; 3) домашньому насильству та жорстокості проти жінок і дітей; 4) відкладенні часу вступу до шлюбу; 5) збільшенні кількості самотніх людей, які не одружуються; 6) масовій одностаті в сім'ях; 7) заохоченні до абортів (українки за роки незалежності зробили 30 млн. абортів); 8) падінні моральних засад сім'ї, що проявляється у зраді; неповазі чоловіка до дружини і навпаки; дітей – до батьків як в молодшому, так і в літньому віці. Це приводить до цілої низки наслідків, найважливішими з яких є такі:

- зростання позашлюбної народжуваності;
- фізичне та соціальне сирітство;
- виховання дітей у неповних сім'ях;
- самотність жінок і чоловіків унаслідок розлучень чи позашлюбної народжуваності дітей (майже кожна десята жінка віком від 30 до 60 років – розлучена);
- відсутність або «дефіцит спілкування» онуків з батьками батьків;
- надмірне навантаження на сім'ї бабусь і дідусів унаслідок виховання онуків у неповних сім'ях;
- позбавлення опіки і уваги літніх людей;
- булінг;
- подальше старіння населення та навіть його депопуляція;
- проблема репродуктивності здоров'я.

Вагому роль у подоланні родинних криз в Україні відіграє така інституція як

Церква. Але без діяльності протестантських громад огляд сімейного служіння Церкви, представленою трьома напрямками в Україні, був би не повним. Критичний стан проблеми зумовив появу цілої низки досліджень присвячених цій проблемі.

Ступінь розробки проблеми. Серед досліджень, які стосуються вивчення сімейного служіння протестантів, варто назвати статті С.Грунтковського, Р. Корнійка, О. Лірник, В. Виноградова. У дослідженнях акцентується увага на виникненні та функціонуванні різних видів організацій; протестантських ЗМІ, які займаються популяризацією сімейних цінностей; дитячих служінь. Проте, цілісного дослідження, що стосується вивчення питання досвіду протестантської церкви у подоланні родинних криз бракує. Більшість дослідників сімейне служіння розглядає лише у системі соціального служіння.

Новизною статті є з'ясування різномановості та масштабності сімейного служіння протестантів як ефективного інструменту для подолання родинних криз в українському суспільстві.

Основний виклад матеріалу. У 2018 році сімейна тематика, – за спостереженням керівника відділу суспільних зв'язків і релігійної свободи Церкви адвентистів сьомого дня в Україні Максима Крупського, – «посіла високе місце у пріоритетах діяльності протестантів» [Експертне опитування до Дня подяки 2018].

Аналізуючи сімейне служіння протестантських церков, виділимо два потужних напрями – 1) служіння, які спрямовані на попередження криз у сім'ї та родині; 2) служіння, які передбачають безпосередню роботу з проблемами у подружніх стосунках, стосунках дітей з батьками та родинних стосунках – між сім'ями дітей та

батьків. Найчастіше розмежувати ці два напрями неможливо або важко, тому що здійснюючи служіння з метою попередити конфлікти чи певну кризу, конкретна особа чи подружжя знаходять відповідь для вирішення своєї проблеми.

Перший напрям реалізується у таких формах служіння як: сімейні форуми та конференції на рівні держави, областей, міст. Саме протестанти є найактивнішими ініціаторами таких заходів або їх співорганізаторами та учасниками. Метою вказаних форумів та конференцій є об'єднання зусилля держслужбовців, науковців, освітян, соціальних працівників, психологів, журналістів, просімейних активістів та волонтерів задля утвердження інституту сім'ї, популяризації сімейних цінностей, пошуку ідей та пропозицій для формування національної сімейної політики. Наприклад: Всеукраїнський форум сім'ї (14 березня 2018 року, м. Київ, НЦ «Український дім»); Львівський обласний форум «Українська сім'я: виклики і завдання» (03 вересня 2018 року, м. Львів); Черкаський обласний форум сім'ї (15 жовтня 2018 року, м. Черкаси); Всеукраїнський форум сімейного служіння (24 листопада 2018 року, м. Ірпінь Київської обл.), організатор заходу – комітет сімейного служіння ВСЦ ЄХБ; «Сімейна політика в Україні: виклики та перспективи» (23 травня 2018 року, м. Бориспіль Київської обл.). На окрему увагу заслуговує секція сімейного служіння Східноєвропейського лідерського форуму, який цього, 2018, року був восьмим. Метою Форуму є розповсюдження принципів Царства Божого в усі сфери життя народів Східної Європи [Про форум 2016]. На секцію сімейного служіння запрошуються високопосадовці, відомі науковці, практики-психологи, педагоги, лікарі, організатори різних місій, рухів, що займаються питаннями сім'ї.

В усіх протестантських Об'єднаннях та Союзах щороку організуються чоловічі, жіночі, молодіжні конференції, конгреси, тренінги, семінари з широкого кола питань укріплення родин, виховання дітей, підготовки молоді до шлюбу, допомоги у вирішенні проблем. Часто такі заходи виходять за межі певної конфесії.

На особливу увагу у популяризації біблійних сімейних цінностей заслуговує протестантські **медіа**. «Сучасні протестантські конфесії в Україні активно виявляють свою присутність в телепросторі» – зазначає дослідник С.Филипчук [Филипчук 2017: 151].

З 1991 року в Україні розпочав свою роботу міжнародний медіахолдінг «Еммануїл» (філія СВН). Це виключно протестантський проект, який через широку жанрову палітру працює в сфері антикризової допомоги сім'ям (проблематика всиновлення, консультування сімейних пар, робота з неблагополучними підлітками). На «Клуб «Life», який є складовою «Еммануїл» створена окрема рубрика «Сім'я», куди запрошують найдосвідченіших сімейних консультантів.

Відомими консультантами в протестантському середовищі не тільки України, але й за її межами є Олексій та Олена Травнікові, Станіслав Грунтковський, Юрій та Тетяна Соколовські, Шабуніна О, Нейкурс Л., Яковенко О., Носова О., Ісакова І., Поліщук А., Кузьменко Р.

З 2013 року розпочав цілодобову трансляцію адвентистський супутниковий телеканал «Надія». «Надія» має цілу низку соціально-просвітницьких програм сімейного спрямування: «Мозаїка батьківства», «Очима жінки», «Стиль життя», «Детонація», «2 Я – одне життя». Крім цього, телеканал транслює багато дитячих проектів «Дружболандія», «В гостях у Добрячка»,

«Вечірні історії», «Малюваки», «ЛоМастер» [Телеканал Надія].

На широку аудиторію спрямована програма вже згаданого сімейного консультанта О. Травнікова «Формула сім'ї» на радіо М, на яких він обговорює гостроактуальні подружні проблеми. Певна когорта людей навертається до Бога через служіння протестантів невіруючим сім'ям і родинам. Багато баптистських, харизматичних помісних церков для досягнення молодих невіруючих пар організують так звані День закоханих, романтичні вечори.

У Союзі християн-баптистів створені постійні сімейні клуби у Рівному, Луцьку, Києві та Ірпені. Третій рік поспіль у травні в Ірпені проведено Тиждень подружжя. У Житомирі, Луцьку, Сумах, Полтаві, Ірпені та у Рівненській області літній період насичений сімейними таборами. Розпочато роботу шістдесяти сімейних груп по всій Україні. Декілька сімейних вечорів проведено у військових містечках [Баптисти України провели стратегічну конференцію].

Саме протестанти є засновниками масштабних громадських рухів, організацій, місій, які стали відомими в Україні як міжконфесійні платформи. Так, за ініціативою журналіста та громадського діяча протестанта Руслана Кухарчука влітку 2010-го року був створений в громадський рух під назвою "Всі разом!". Його головна мета – побудова на базі традиційних християнських сімейних цінностей здорового громадянського суспільства. Актуальне гасло руху "Міцна родина – міцна Україна" об'єднало просімейні організації та ініціативи. Саме цей рух поклав початок в організації соціальних фестивалей "Всі разом за сім'ю!". У 2017-му році до національного марафону сімейних фестивалів долучилося по всій Україні вже понад 100 000 осіб, а вуличний сімейний рух охопив 33 районних та обласних центри. У зв'язку з

тим, що останнім часом державна політика в Україні щодо інституту сім'ї має руйнівний характер, то протестанти, усвідомлюючи серйозну загрозу традиційному інституту сім'ї, спонукають церкви, громадські організації та рухи продовжувати об'єднуватись і активно діяти, щоб захистити сімейні цінності, які засновані на традиційних християнських принципах. «Організація "Всі разом" у тісній співпраці з усіма, хто поділяє християнський погляд на сім'ю, ефективно протидіє спробам вилучити з Конституції України визначення шлюбу як союзу чоловіка та жінки, а також впровадженню через українське законодавство легалізації одностатевих шлюбів» [Виноградов 2017].

Потужним Альянсом, який займається захистом інтересів сім'ї на законодавчому рівні; навчанням консультантів і лідерів просімейних рухів, професійною допомогою у створенні, відновленні взаємин у сім'ях, є ініційований президентом Асоціації «Еммануїл» Стівом Вебером, Альянс «Україна за сім'ю» (2014 р.). До об'єднання входить 23 організації, 7 корпоративних партнерів, 5 проектів, 2000 учасників.

Євангельські християни переймаються також і просвітництвом задля успішного подружнього життя та батьківства. Тож для будівництва щасливих міцних сімей створені місії. Одна із них – "Молодь з Місією". Це всесвітній рух християн із різних культур, вікових груп та християнських конфесій, посвячених служінню Ісусу Христу по всьому світі. Нині він працює у більш ніж 180-ти країнах, маючи 1100 осередків, що нараховують більше 18000 працівників. «МзМ» – вільно-структурована організація, що об'єднана лиш спільним баченням, цінностями й взаємовідносинами. Вона прагне відображати Бога, Його природу й характер у кожному аспекті своїх служінь, серед яких особливу увагу привертають Сімейні клуби. Саме вони

опікуються питанням сім'ї та сприяють поширенню сімейних цінностей і розвитку гармонійних стосунків у українських родинах. Юрій і Тетяна Соколовські – професійні консультанти Сімейного клубу в Україні, що мають 20-річний досвід практичної роботи з сім'ями. Їх місія – допомогти парам будувати гармонійні міцні стосунки в шлюбі, розвиватись і здобувати нові знання у сфері сімейного життя. Сюди охоче звертаються й родини, які шукають відновлення єдності, щоб зберегти родинне тепло та щастя. Дошлюбну підготовку для пар проводить Голова Клубу психолог Олена Шабуніна, надаючи їм практичні поради для проведення романтичного дозвілля, а також для зростання та навчання разом. Це служіння підтримує постійну інноваційність у створенні нових методів консультування, що дозволяє йому бути актуальними для кожного покоління.

Напрямок сімейного служіння діє також при місії «Україна для Христа» (1991 р.). Консультантами є Олексій та Олена Травнікові також з досить довгим – 15 – річним досвідом роботи зі сімейними парами.

Українські протестанти, незважаючи на свою конфесійну розгалуженість, досить цілісні в баченні та служіннях, що стосується подолання кризи батьківства в Україні. З метою поширення в суспільстві відповідального батьківства ініціативною групою, якою керував О. Марченко у 2003 році був створений Міжнародний Центр Батьківства. Центр пропонує матеріали семінарів і тренінгів, що містять досвід батьків із інших країн, результати досліджень у сфері батьківства, корисні практичні поради та багато іншого.

У жовтні 2006 року Міжнародним Центром Батьківства розпочато проект Громадська ініціатива “День Батька”. Метою ініціативи є сприяння формування

в українському суспільстві світогляду щодо життєвої сутності чоловіка як батька і встановлення святкування Дня Батька в Україні на державному рівні. Тобто «шлях до подолання кризи батьківства в першу чергу повинен полягати в наявності відповідного світогляду для того, хто є добрим батьком, у вигляді державної ідеології з цього питання», – зазначає В. Виноградов [Виноградов 2017]. Потрібно відзначити, що в усіх протестантських Союзах та Об'єднаннях організовуються чоловічі конференції, тренінги, семінари. Так, наприклад, такий тренінг пройшов цього року у Союзі християн-баптистів. Головним промовцем був засновник міжнародного руху «Світові потрібен батько» Касі Карстен. На тренінгу йшла мова про те, що чоловіки відповідальні за більшість соціальних потрясінь світу:

1. 90% тяжких злочинів здійснюють чоловіки;
2. Майже 100% звалтувань – чоловіки;
3. 95% пограбувань – чоловіки;
4. 91% сімейного насилля – чоловіки;
5. 94% нетверезих водіїв – чоловіки;
6. 63% самогубств відбувається в сім'ях, де немає батька;
7. 70% підлітків та дітей в спеціальних закладах держави (колоніях, різних виправних закладах, інтернатах) є вихідцями із сімей без батька;
8. 40% всіх дітей світу не живуть зі своїм біологічним батьком;
9. 85% дітей з відхиленнями належать до сімей без батька;
10. 71% дітей, які не закінчили школу – із сімей без батька.

«З одного боку, світу потрібен небесний Батько (ми Його втратили), ось чому молитва «Отче наш» починається саме так:

«Отче наш...». Це повернення до небесного Батька. Але світу потрібен і фізичний татусь. Через пророка Малахію Господь сказав, що першим, до кого Він буде звертатися – це будуть чоловіки», – йдеться на сайті баптистів [В Україні побільшає відповідальних татусів]. «Чоловіки зрозуміли надзвичайно важливий меседж, – продовжує організатор тренінгу, відповідальний за комітет сімейного служіння Союзу ЄХБ Станіслав Грунтковський, – що Бог зробив нас священниками не тільки для своєї сім'ї, а й для всього народу. Якщо ми християни, то і є відповідальними за проблему батьківства не лише в своїй сім'ї, а й суспільстві в цілому. Ми, саме ми, віруючі люди, за це відповідаємо» [В Україні побільшає відповідальних татусів].

Паралельно з заходами для чоловіків майже в кожній протестантській церкві діють жіночі форми та методи служіння. Це відділи жіночого служіння, клуби, конференції, семінари. Головна мета заходів – наставництво та консультування.

Потрібно зазначити, що досить різномановою та масштабною діяльністю в сімейному служінні займаються РКЦ та УГКЦ в Україні, проте, – за словами Р. Кухарчука, – «є сфери, де євангельські протестанти визначають тенденції. Як приклад, це всиновлення дітей» [Експертне опитування до Дня подяки 2018]. Р. Кухарчук наголошує, що це є серйозною соціальною проблемою і протестанти є інструментом вирішення цієї проблеми «Величезна кількість сиріт перебувають або в усиновленні в християнських родинах або перебувають під опікою християн. Також...першими в історії України ВЛ-інфікованих дітей почали всиновлювати протестанти. Це великий приклад того, – продовжує Р. Кухарчук – як євангельські християни у позацерковному середовищі вирішують велику соціальну проблему» [Експертне опитування до Дня подяки 2018].

Взагалі, піклування про обездолених дітей, особливо дітей-сиріт є надзвичайною важливою ділянкою протестантів у подоланні родинних криз. Сьогодні під опікою євангельських віруючих перебувають 20000 дітей сиріт. 5000 знедолених дітей отримують матеріальну підтримку. Системно працюють 23 соціально-психологічні центри для дітей, для матері й дитини [Виноградов 2017].

Так, тільки з 50-ти п'ятидесятницьких місій, що займаються милосердницько-добродійною діяльністю, 30 – опікується сиротами та безпритульними дітьми. 14 сиротинців перебувають на утриманні церков [Лірник 2016: 111]. Проте точну цифру надати важко, оскільки майже кожна протестантська церква – баптистів, п'ятидесятників, адвентистів, харизматів причетна до опіки над сиротинцями.

Проте найпотужнішою громадською організацією, яка працює над вирішенням проблеми подолання сирітства в Україні, є Альянс «Україна без сиріт». Всеукраїнська громадська організація об'єднує 100 християнських організацій. Засновниками Альянсу є протестанти. Так, наприклад, Стів Вебер, вже згадуваний як очільник Асоціації «Еммануїл, американець, який вже довгий час проживає в Україні, є один з членів правління Альянсу (у нього самого шестеро дітей, троє з яких прийомні).

Альянс співпрацює з багатьма «міжнародними та національними неурядовими, благодійними та громадськими організаціями, з релігійними спільнотами та об'єднаннями, комерційними та бізнес-структурами, а також урядовими та державними установами різних рівнів» [Баптисти України провели стратегічну конференцію]. Наприклад, до Альянсу входить ціла низка установ, організацій Церкви адвентистів сьомого дня: Український гуманітарний інститут, МЕДІА

ГРУПА „НАДІЯ”, БФ Альфа-Ник Миколаїв, Міжнародний благодійний фонд "Крок з надією", ВБФ «Краще Життя», ADRA Ukraine, Християнський адвентистський медичний центр – ANGELIA. З Альянсом співпрацюють й інші організації місцевого рівня якщо вони формально до Альянсу і не належать.

Головна мета організації – охопити всіх дітей-сиріт справжньою турботою, дати можливість кожній дитині зростати в люблячій сім'ї та попередити сирітство в Україні. Методи реалізації такої мети Альянс вбачає у:

- формуванні суспільної думки щодо важливості допомоги дітям і сім'ям;
- розвитку співпраці з владою для формування ефективної державної політики у сфері захисту дітей і сімей;
- розвитку співпраці з церквами та релігійними спільнотами з метою надання допомоги дітям та сім'ям.

Протестанти були одними з перших ініціаторів реформування системи інтернатних закладів. Так, під час виступу у Верховній Раді (26 серпня 2015 рік) Голова ХВС України М. Паночко закликав державу «активно сприяти створенню будинків сімейного типу» [Виступ М. Паночка у Верховній Раді 2017].

Протестантськими церквами практикуються і такі форми роботи як оздоровлення дітей-сиріт, дітей із малозабезпечених та багатодітних сімей в літніх таборих. Табірні відділи функціонують практично в усіх церковних об'єднаннях, на всіх рівнях: всеукраїнському, обласних, районних, міських та сільських. Тож достеменно підрахувати кількість християнських таборів в Україні сьогодні практично неможливо. Тільки Асоціація християнських таборів, починаючи з 1996 року, сприяла проходженню понад 700 подібних заходів. Лише 2017 року в її навчальних заходах

взяли участь 2243 працівники християнських таборів, які в своїх таборах мали вплив у середньому на 25000 підлітків та молоді. Плідна робота Асоціації привела до інтенсивного розвитку табірної руху серед християнських церков і організацій. Тож наразі крім неї в Україні діє ще принаймні сім організацій, які об'єднують християнські табори.

Наприклад, тільки Черкаським обласним об'єднанням ЄХБ за останні два роки було оздоровлено понад 2000 дітей [Виноградов 2017].

Серйозним чинником розлучень в українському суспільстві є алкоголізм та наркоманія. Протестанти є чи не найактивнішими в служінні реабілітації – допомозі алко- та наркозалежним отримати повне звільнення від негативних звичок та отримати духовне і фізичне відродження особистості. В українському протестантському середовищі особливо вагому роль відіграє «Асоціація християнських центрів реабілітації», яка об'єднує 200 закладів різних конфесій. Ще приблизно 100 реабілітаційних центрів, які не входять в Асоціацію. Завдяки понад 300 протестантським центрам понад 50000 осіб є ресоціалізованими і мають високу вірогідність відновлення особистості [Виноградов 2017]. Але, враховуючи те, що залежна людина є нещасною не сама, а має коло родичів – когось із подружжя чи батьків, то цю цифру 1 можна множити на 2 або й 3.

На окрему увагу заслуговує діяльність протестантів, що стосується спільного супротиву нав'язування гендерної ідеології в школах, спробам ратифікації Стамбульської конвенції. Саме протестанти розробили й подали у Верховну Раду петицію щодо захисту сімейних цінностей і правильного статевого виховання школярів на основі вчення Біблії й християнських етичних норм.

Крім публічних служінь, українські протестанти в особі пасторів, учителів, сімейних консультантів вагоме значення приділяють індивідуальному служінню, яке проявляється у консультаціях та молитвах.

За роки релігійної свободи в українській протестантській спільноті з'явилася когорта професійних психологів, педагогів, медиків, які, як консультанти та душпастири допомагають на особистісному рівні долати родинні, сімейні та подружні конфлікти. І такий метод служіння у попередженні та подоланні родинних криз є найдієвіший.

Отже, сімейне служіння, що полягає у: зміцненні сім'ї в її традиційній моделі, популяризації християнських сімейних цінностей, підтримці знедолених жінок і чоловіків унаслідок сімейних криз, опіці над дітьми з деструктивних родин, створенні дитячих будинків сімейного типу, усиновленні сиріт, є вагомим досвідом протестантів України у вирішенні родинних криз. Цей досвід може бути корисним як для інших церков, так і для держави.

Список літератури

1. Альянс «Україна без сиріт». [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://ukrainabezsyrit.org/alyans>
2. Баптисти України провели стратегічну конференцію «Служіння церкви в суспільстві». [Електронний ресурс]. – Режим доступу: https://www.religion.in.ua/news/ukrainian_news/27728-baptisti-ukrayiyini-proveli-strategichnu-konferenciyu-sluzhinnya-cerkvi-v-suspilstvi.html
3. В Україні побільшає відповідальних татусів. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://www.dom-mira.org/cerkov-v-germanii-raznoobrazie-kul/>
4. Виноградов, В. (2017 р., 12 вересня). Сім'я як духовна фортеця. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://poklik.org/simya-yak-duhovna-fortetsya/>
5. Виступ М. Паночка у Верховній Раді. (2017 р., 11 березня). [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://www.youtube.com/watch?v=S0v0eMcF68w>
6. Експертне опитування до Дня подяки 2018. (2018 р., 23 вересня). [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://tv.hope.ua/uk/news/poll2018>
7. Виноградов, В. (2017 р., 23 серпня). Соціальне служіння євангельських християн. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://poklik.org/sotsialne-sluzhinnya-yevangelskyh-hrystyuan/>
8. Про форум. (2016). [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.forumeast.eu/ua/o-forume>
9. Лірник, О. В. (2016). Аналіз та осмислення соціального служіння п'ятидесятників, баптистів та адвентистів у сучасній Україні. Гілея: науковий вісник, 109-116.
10. Телеканал Надія. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://tv.hope.ua/uk/shows>
11. Україна - на першому місці в Європі за кількістю розлучень. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://expres.online/archive/main/2015/08/23/148726-ukrayina-pershomu-misci-yevropi-kilkisty-rozluchen> (2015)
12. Филиппчук, С. (2017). Телебачення протестантських конфесій сучасної України: функціональна, жанрова, змістова специфіка контенту. Протестантські Церкви у контексті

- вітчизняної історії та суспільних трансформацій (до 500-ліття Реформації): Матеріали IV Всеукраїнської науково-практичної конференції (м. Тернопіль), 27-28 квітня 2017 року). Тернопіль-Київ : ФОП Осадца Ю. В., 151-154.
13. Шлюб у небезпеці. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: https://westadvent.org.ua/2018/09/09/shlyub_simya_u_nebezpetsi/
 12. Filipchuk S. (2017). Television of Protestant denominations of modern Ukraine: functional, genre, content content specifics. Protestant Churches in the Context of Ukrainian History and Social Transformations (until the 500th anniversary of the Reformation): Materials of the IV All-Ukrainian Scientific and Practical Conference (Ternopil), April 27-28, 2017). Ternopil-Kyiv: FOP Osadzha Yu.V., 151-154.
 13. Marriage in danger. (2018, September 9). https://westadvent.org.ua/2018/09/09/shlyub_simya_u_nebezpetsi/

References

1. Alliance "Ukraine without orphans". Retrieved December 10, 2018 at <https://ukrainabezsyrit.org/alyans>
2. The Baptists of Ukraine held a strategic conference "Serving the Church in Society". https://www.religion.in.ua/news/ukrainian_news/27728-baptisti-ukrayiyini-proveli-strategichnu-konferenciyu-sluzhinnya-cerkvi-v-suspilstvi.html.
3. In Ukraine, the number of responsible nats grows. <https://www.dom-mira.org/cerkov-v-germanii-raznoobrazie-kul/>
4. Vinogradov, V. (2017, September 12). Family as a spiritual fortress. <https://poklik.org/simya-yak-duhovna-fortetsya/>
5. Speech by M. Panochka in the Verkhovna Rada. (2017, March 11). <https://www.youtube.com/watch?v=S0v0eMcF68w>
6. Expert survey to the Thanksgiving Day 2018. (2018, September 23). <https://tv.hope.ua/en/news/poll2018>
7. Vinogradov, V. (2017, August 23). Social service of evangelical Christians. <https://poklik.org/sotsialne-sluzhinnya-yevangelskyh-hrystyian>
8. About the forum. (2016). <http://www.forumeast.eu/ua/o-forume>
9. Lirnyk, O. V. (2016). Analysis and comprehension of the social service of Pentecostals, Baptists and Adventists in modern Ukraine. Gilea: Scientific Bulletin, 113. 109-116.
10. Nadezhda TV channel. <https://tv.hope.ua/en/shows>
11. Ukraine is on the first place in Europe by the number of divorces. <https://expres.online/ar>